Idræt i folkeskolen – et spring fremad

Ideer til idrætslærere

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Idræt er folkeskolens vigtigste bevægelsesfag, og idrætslærerne sætter fysisk aktivitet og glæden ved at lege og bevæge sig i højsædet. Gennem deres undervisning forsøger de at give eleverne fagligt gode idrætsoplevelser med sjove udfordringer i en ofte stillesiddende hverdag.

Samtidig er idræt et fag med ambitiøse mål som sætter elevernes kropslige udvikling i sammenhæng med kundskaber og færdigheder af såvel praktisk som mere teoretisk art. Lærerne vil gerne se idræt som et kundskabs- og dannelsesfag, og de har visioner for udviklingen.

I praksis kan det dog være svært, og denne folder giver derfor gode ideer til hvordan idrætslærerne kan gribe udviklingsarbejdet an.

Kort om evalueringen af idræt

Faget idræt i folkeskolen er blevet evalueret af Danmarks Evalueringsinstitut. Formålet med evalueringen har været at pege på faktorer der har betydning for at faget udvikler den faglighed der er beskrevet i fagets formål og i de centrale kundskabs- og færdighedsområder. Evalueringen ser også på hvordan balancen mellem det rekreative aspekt og det mere kundskabsorienterede påvirkes af idrætslærernes faglige og pædagogiske arbejde med faget.

Som et led i evalueringen har EVA fået gennemført en national kortlægning af faget idræt. Kortlægningen afdækker en række af fagets vilkår som fx dets placering og status, undervisningspraksis og lærernes samarbejdsrelationer og efteruddannelse. En anden vigtig del af evalueringens dokumentation er interview med elever i 9. klasse om deres opfattelse af faget idræt.

Evalueringen er mundet ud i rapporten "Idræt i folkeskolen. Et fag med bevægelse" som giver anbefalinger til hvordan både idrætslærere, skoleledelser, skolebestyrelser, Undervisningsministeriet og kommuner kan medvirke til at udvikle og forbedre idrætsundervisningen i folkeskolen. Rapporten har også et kapitel om overgangen fra folkeskolens til gymnasiets idrætsundervisning. I et bilag til rapporten kan man læse mere om den undersøgelse af gymnasieelevers og -læreres opfattelse af faget idræt som er blevet gennemført i forbindelse med evalueringen.

Ideer til idrætslærere

Denne folder giver en præsentation af nogle af rapportens anbefalinger til idrætslærere i folkeskolen. Her kan du hente ideer og inspiration til hvordan du som idrætslærer kan gå i gang med at udvikle din undervisning.

Styrk din professionelle bevidsthed

Som idrætslærer kan du styrke din fagbevidste undervisning ved at fokusere på faghæftets centrale grundlag, tage et klart udgangspunkt i de gældende mål og arbejde med sammenhænge mellem undervisningsmål og læringsmål.

Nogle idrætslærere bruger ikke konsekvent faghæftets mål, mens andre går meget minutiøst til værks i forhold til at udfylde de centrale kundskabs- og færdighedsområder og faghæftets delmål. Som lærer har du ansvar for at gennemføre undervisning i relation til alle målene. Målene i faghæftet er undervisningsmål som for det første skal ses i en sammenhæng og ikke afkrydses et ad gangen. For det andet skal de ses i forhold til læringsmål for eleverne som det er lærernes ansvar at udarbejde. Hvis du som lærer tager udgangspunkt i en given aktivitet, så prøv inden for ét forløb at undervise efter flere forskellige delmål. Fokusér på de mål som en aktivitet kan tilgodese, og bliv på den måde bevidst om hvad eleverne skal lære, ikke kun hvad de skal lave.

– og indfør læringsmål for klasse og elever

Som idrætslærer kan du med fordel arbejde med læringsmål både for klassen og for den enkelte elev. En vigtig del af arbejdet er at gå i dialog med eleverne om betydningen af at have målsætninger for læringen.

Samlet set er der i idrætsundervisningen et behov for at styrke arbejdet med både undervisningsmål og læringsmål. Det kan fx foregå ved at hver elev følger sin egen udvikling i atletik og skriver mål og præstationer ned i en logbog. Eleverne i EVA's evaluering vil gerne arbejde mere systematisk med egne mål. De finder det spændende at følge deres egen fremgang i bestemte discipliner over et længere forløb.

I øvrigt spiller målsætninger også i elevernes bevidsthed en central rolle i at højne fagets status; de peger på at idræt ikke har hverken mål eller evaluering, og på at det derfor er lettere at tage faget afslappet.

Sørg for teoretisk forankring af din undervisning

Din undervisning i idræt skal have en teoretisk forankring i overensstemmelse med alle målene fra de centrale kundskabs- og færdighedsområder.

Ckf-området "Kroppen og dens muligheder" er idrætsundervisningens centrale del som giver faget dets praktiske og fysiske profil. Ckf-områderne "Idrættens værdi" og "Idrætstraditioner og -kulturer" giver faget en teoretisk forankring. Disse områder integreres i følge mange idrætslærere i den praktiske undervisning, men ofte på en usystematisk, tilfældig og improviseret måde. Det er vigtigt at du fra starten vænner eleverne til at idræt også rummer en teoretisk side. Det er nemlig svært at sikre en teoretisk forankring hvis man først begynder at arbejde med det i de ældre klasser hvor eleverne faktisk er i stand til at arbejde med de mest kom-

plicerede mål. Når teori inddrages på relevante tidspunkter og på måder eleverne finder spændende, så finder mange af de ældste elever at det perspektiverer deres viden, og at idræt bliver anvendeligt også efter skolegangen.

Du kan vælge at gennemføre rene teoritimer, men med de få timer faget har, er det en bedre strategi at integrere teorien i de praktiske idrætstimer. I den forbindelse er det i øvrigt praktisk at idrætslokalerne rummer egnede undervisningsmidler som tavle og flipover.

– og tænk teori tværfagligt

Du bør også forsøge at fokusere på idræts muligheder i tværfaglige sammenhænge. Søg opbakning til det hos din skoleledelse.

Eksempler fra de skoler der har været med i evalueringen af idræt, viser at teoretisk idrætsstof er nemmere at integrere når det sker i et tværfagligt arbejde med fx natur/teknik, hjemkundskab, dansk og biologi. Ved at arbejde på tværs af fag kan du komme ud over det problem at eleverne forventer at sidde ned og lære i fx biologi, mens de kun forbinder idræt med at bevæge sig.

Overvej på skolen at indsamle gode eksempler på tværgående emner og problemstillinger hvor idræt naturligt indgår. I kan også indføre retningslinjer for faste projekter med jævne mellemrum og lignende.

Skab sammenhæng mellem mål, progression og evaluering

Du kan styrke din tænkning og praksis om sammenhænge mellem mål, progression og evaluering hen imod slutmål. Dette arbejde kan foregå i din faggruppe og med støtte fra ledelsen. Det er vigtigt at jeres overvejelser og beslutninger formidles og forpligter alle der aktuelt underviser i idræt på jeres skole.

Hvis der mangler progression i undervisningen, og det kan let ske hvis den varetages af en stor og skiftende lærergruppe, så mærker eleverne vilkårlighed og mangel på kontinuitet. Eleverne i EVA's undersøgelse vil gerne vide mere om hvorfor bestemte ting tages op i idræt, og det kan give dem en større accept og forståelse af lærernes valg. Du kan derfor med fordel forsøge at gøre det tydeligt at eleverne skal undervises efter bestemte mål, og at undervisningen derfor har en rød tråd. Når eleverne forstår denne sammenhæng, vil det legitimere lærernes planlægning og progression, og det kan bidrage til at skabe en positiv og selvforstærkende cirkel som mindsker problemerne på de ældste klassetrin.

Evalueringskulturen i idræt er udpræget mundtlig. Når det drejer sig om at evaluere undervisningen, betyder manglen på læringsmål at evalueringen ofte kommer til at handle om hvorvidt en bestemt aktivitet er gennem-

ført eller ej, i stedet for at blive en professionel handling der fokuserer på om målene med undervisningen er nået. Hvad angår evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, bør den foregå jævnligt og på en systematisk måde. Det er vigtigt at du både som individuel lærer og sammen med din faggruppe styrker evalueringskulturen i idræt lige fra 1. klasse, og at du involverer eleverne i at vurdere udbyttet af undervisningen.

Prioritér din årsplan

Årsplaner for idræt skal være professionelle redskaber som kan fastholde sammenhænge mellem mål, progression og evaluering. Som idrætslærer kan du synliggøre undervisningens mål og indhold over for kolleger, elever og forældre, fx ved at få lagt årsplanerne på skolens hjemmeside.

Det er vigtigt at du som idrætslærer udvikler dine årsplaner så de bliver reelle planlægningsredskaber. Hvis årsplanerne bare er aktivitetsplaner der ikke forholder sig til de mål der skal nås i undervisningen, kan den enkelte lærer få svært ved at vide hvilke mål der egentlig er arbejdet med, og nye lærere kan kun se de aktiviteter klassen har været igennem, ikke hvilke mål der er nået. Hvis du kombinerer årsplanerne med logbøger og portfolio, kan nye lærere nemt skaffe sig indsigt i hvad klassen har arbejdet med, og det vil løse et problem i et fag som idræt med mange undervisere og et beskedent fagsamarbejde.

Motivér dine elever gennem medbestemmelse

Faggruppen i idræt skal fokusere på hvordan den kan motivere eleverne i de ældste klasser til idræt ved at involvere dem i at tilrettelægge og gennemføre undervisningen.

Alle er enige om at det er en vigtig del af god undervisning at involvere eleverne. Samtidig fastholder de fleste lærere at der er naturlige grænser for medbestemmelsen. Eleverne på deres side mener at medbestemmelse motiverer, men vil heller ikke undvære en lærer der stiller krav og fastholder mål. Medbestemmelse og lærerstyring skal med andre ord blandes i et optimalt forhold som ikke kan defineres entydigt. Det er dit ansvar som lærer at kvalitetssikre undervisningen. Men det er vigtigt at du går i dialog med eleverne og giver dem begrundelser for faget, dets mål og krav mv. Det kan også bidrage til at eleverne bedre forstår at der er grænser for medbestemmelsen.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
DK-2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11
E eva@eva.dk

H www.eva.dk

Anbefalinger til andre end idrætslærere

Evalueringsrapporten om idræt i folkeskolen indeholder også anbefalinger til Undervisningsministeriet, kommuner, skolebestyrelser og skoleledelser. Fx opfordres skoleledelserne bl.a. til at

- afsætte tid til at idrætslærerne kan deltage mere i samarbejdet med forældrene
- tage initiativ til at idrætslærerne danner faglærerteam
- lade lærere med linjefag i idræt undervise i faget.

Vil du læse mere?

EVA håber at dette hæfte giver dig som idrætslærer ideer og inspiration til hvordan du kan komme et skridt videre med din undervisning.

Hvis du vil læse hele evalueringsrapporten, har alle skoler fået ét gratis eksemplar. Yderligere eksemplarer kan bestilles på danmark.dk og koster 40 kr. Evalueringsrapporten kan også downloades på www.eva.dk. Faglærersæt med fem eksemplarer af denne folder kan købes hos danmark.dk. Den nationale kortlægning af faget idræt og undersøgelsen af gymnasielæreres og -elevers opfattelse af faget idræt fås som selvstændige bilag samme steder.

God læselyst, EVA.

ISBN 87-7958-169-2

Tekst: Trine Borg Harrild - Layout: Kühnel A/S - Foto: Polfoto - Tryk: De Facto A/S - Oplag: 6000 stk - 2004